

DE WILDENBORCHER

NOVEMBER 2003

Kapelcommissie:

F. te Lindert
R. Klein Brinke
E. Ebbink
G. Lindenschot
J. Sligman
H. Ezerman

Kosterdiensten:

B. Godschalk
M. Arfman

Oranjecommissie: Bestuur:

D. Staring
H. klein Brinke
A. Bouwman
H. Dinkelman
R. Mennink

Commissie leden:

J. Zweverink
H. Otten
J. Kornegoor
B. Abbink
H. Ezerman
J. Langwerden
J. v Hooijdonk
M. Dijkman
W. Kl Breteler
E. Ebbink
G. Bijenhof
W. Sligman
B. Bannink

Kapelbeheer:

Fam. Wezinkhof

Redactie:

Jenny Polman 556583
jennypolman@12move.nl
Gerrit/Merle Pardijs 556255
gpardijs@hotmail.com

Drukwerk:

J. Kornegoor

Voorwoord

Zo, dit is dan de tweede Wildenborcher volgens de nieuwe opzet. We hopen dat u er weer veel lees- en kijkplezier aan zult beleven, want er staat nogal wat in.

Gerrit heeft talloze foto's gemaakt tijdens het Oranjefeest, en de mooiste daarvan kunt u nu bekijken in dit blad. Het is al een aantal maanden geleden dat dit Wildenborchs feest werd gevierd, maar we verschenen niet eerder. We zijn er trouwens nog niet helemaal uit in wat voor frequentie we willen verschijnen, maar vooralsnog denken we aan vier keer per jaar. Dat betekent dat u het volgende nummer in februari in de bus kunt verwachten. Bijdragen voor het volgende nummer moeten dan ook eind januari binnen zijn.

Verder hebben we natuurlijk weer een pagina voor de jeugd. We hebben ook een duik in de geschiedenis genomen en op basis van het jubileumboekje uit 1988, een verhaal geschreven over de Prinses Julianaschool uit de Wildenborch die dit jaar negentig jaar zou hebben bestaan. Helaas is het daar nooit van gekomen. Dat historische verhaal (tot en met de oorlogsjaren) hebben we aangevuld met de huidige situatie, waarvoor we hebben gepraat met de huidige bewoners van zowel het Meistershuus als de voormalige school. Overigens staat het Meistershuus weer te koop, en als Wildenborchers kunnen we alleen maar hopen dat de nieuwe bewoners net zo zorgvuldig met dit karakteristieke pand zullen omgaan als de huidige bewoners dat de afgelopen twaalf jaar hebben gedaan. En over de voormalige school is helemaal een bijzonder verhaal te vertellen.

Natuurlijk ook weer aankondigingen van wat er de komende maanden aan activiteiten in ons buurtschap wordt georganiseerd, zoals de midwinterwandeling en de nieuwjaarsvisite. En we hebben een Wildenborcher benaderd met de vraag zijn levensverhaal eens op papier te zetten. Daar vindt u nu de eerste aflevering van. Het is onze bedoeling hiervan een soort estafette te maken: wie een greep uit zijn leven heeft gedaan, mag daarna de volgende Wildenborcher kiezen van wie we graag iets meer zouden willen horen.

Als altijd houden we ons aanbevolen voor aanvullingen, correcties en andere bijdragen:

Merle en Gerrit Pardijs,
Jenny Polman.

WILDENBORCHS FEEST

Het Oranjefeest in de Wildenborch begon zoals gewoonlijk ook nu weer op de vrijdagavond. Dit jaar werd er een barbecue gehouden. Tussen het eten en drinken door werden er dart wedstrijden gespeeld. Hierbij werd Arnold Mennink tot dartzonig van de Wildenborch gekroond, op de voet gevolgd door Jan Lindenschot en Harry Dinkelman was een goede derde.

Traditie getrouw werd het feest op zaterdagmiddag voortgezet met een optocht.

Na het openingswoord en het Wilhelmus werd er begonnen met de stoelendans die werd gewonnen door Gerda Bijenhof.

Het feest werd toen voortgezet met de kinderspelen en de diverse volkspelen zoals kegelen, hooivork gooien en dogkar rijden. Natuurlijk werd er wederom vogelschieten georganiseerd. Wat dit jaar wel een heel bijzonder einde kreeg doordat het schieten volledig werd gedomineerd door de vrouwen.

Zoals ieder weet konden we dit jaar Rita Houwen kronen als onze koningin van de Wildenborch. De tweede plaats (de Kop) ging naar Annet Zepper. De linkervleugel was voor Rene Eggink en de rechtervleugel voor Harry Dinkelman en tenslotte de staart voor Reinier Klein Brinke.

Uitslagen Schijfschieten:	1	D. Pardijs		
	2	J. Addink		
	3	J. v Amstel		
Sjoelen	1	B. Winkels		
	2	A. Hooijdonk		
	3	H. Otten		
Gavel gooien	1	G. Wezinkhof	1	M. Staring
	2	G. Bijenhof	2	R. Holsbeeke
	3	I. Pladdet	3	E. Otten
Kegelen	1	D. Pardijs		
	2	B. Wentink		
	3	A. Klein Brinke		
Dog karrijden	1	J. Langwerden		
	2	I. Braakman		
	3	J. v Amstel		

Kom dansen met de

"Wildenborchse volksdansgroep"

Houdt U van gezelligheid, muziek en lichaamsbeweging
Kom dan naar de kapel in de Wildenborch

Vanaf donderdagochtend 4 september elke week van half 10 tot 11 uur
Wij zouden graag nieuwe dames en heren bij onze volksdans groep zien
De dansen zijn echt niet moeilijk, het is goed voor lichaam en geest en geeft plezier

Uw dansleidster is:
Gerda Braakman-Kelholt
0573-251972

De school in de Wildenborch, 1913-2003

Wanneer je van plan bent een plaatselijk blaadje weer wat meer leven in te blazen, kun je eigenlijk niet anders dan beginnen bij waar het allemaal ooit om draaide: de school in de Wildenborch, de Prinses Julianaschool. De basis van dit artikel is het boekje 'Prinses Julianaschool Wildenborch, 1913-1988', dat werd uitgegeven ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan. Niemand had toen nog kunnen vermoeden - al bestond de vrees al wel - dat de school niet lang daarna al zou worden gesloten. De basis van de school werd gelegd door mr. E.R.E. Brants, toenmalige eigenaar van de Wildenborch (hij was getrouwd met 'een' Staring) die kinderen vanuit de buurtschap door weer en wind te voet naar scholen in Vorden en Lochem zag gaan. Dat kon niet langer, vond hij, het was wel een uur gaans. Op 13 december 1912 kwamen de initiatiefnemers voor het eerst bijeen: naast Brants waren dat ds. Helden uit Vorden, H. Nijenhuis, A.J. Koskamp en A.J. Meulenbrugge. Bij de tweede vergadering, vier dagen later, waren daarbij ook Hazewinkel en Jansen aanwezig.

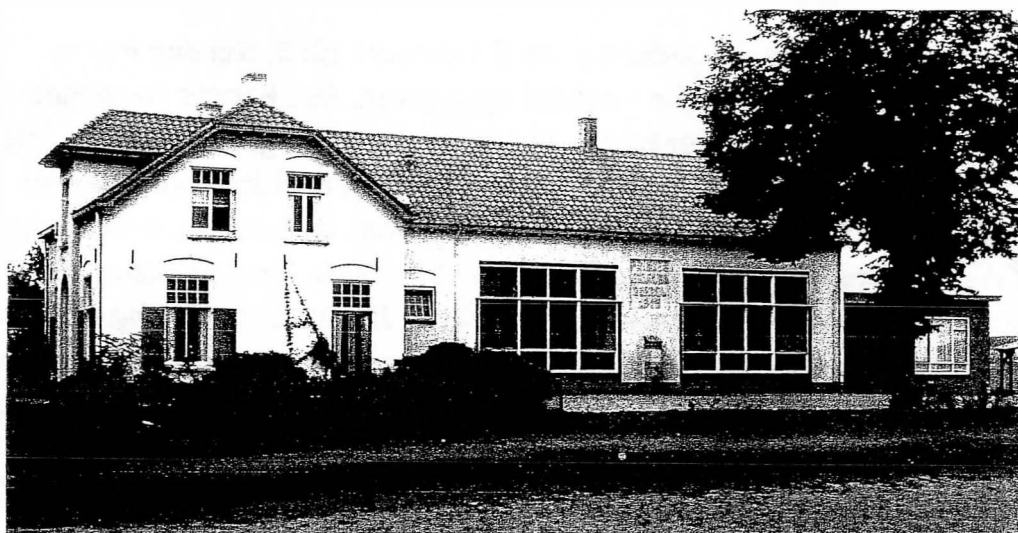
Op de eerste algemene vergadering, op 3 februari 1913, werden meteen al 32 kinderen voor de - christelijke - school opgegeven. Mr. Brants bezorgde het bestuur van de school een renteloze lening van duizend gulden, die hij later, in 1918, aan de school schonk om het einde van de Eerste Wereldoorlog te vieren. Architect was Enklaar uit Ruurlo. Aannemer J. Klein Beekman uit Lochem kreeg opdracht de school met onderwijswoning te bouwen voor 10.000 gulden, inclusief meubilair (!).

(Uit Vordens Contact van donderdag 7 januari 1988: De bevolking reageerde heel positief en bracht spontaan 1992,50 gulden bijeen, terwijl een persoon een jaarlijkse bijdrage toezegde van 182,75 gulden. Giften kwamen ook van verre, bijvoorbeeld uit Haarlem (honderd gulden) en Amsterdam (vierduizend gulden uit een nalatenschap). Het startkapitaal van het bestuur bedroeg hiermee 6092,50 gulden. En kwam de school tekort, dan werd er met de pet rondgegaan door de buurtschap en zo kwam elke begroting rond) En: (Het bouwterrein werd beschikbaar gesteld door Th. J. Kaemingk uit Barchem, gelegen op Nijlands Kamp aan den Lochemschen grintweg onder Vorden).

De eerste leerkrachten waren juf C. Visser uit Zwolle en J. Offringa, eveneens uit Zwolle. Opmerkelijk was dat de hoofdonderwijzer twee keer zo veel (1100 gulden per jaar) verdiende als de juf, terwijl hij ook nog eens vrij wonen had.

(In een artikel over het 50-jarig bestaan van de school las ik in de Gelders Overijsselse Courant van vrijdag 27 september 1963: Tijdens de bouw liep Enklaar een keer een nat pak op; mr. Brants bezorgde hem direct droge kleren zodat de bouw verder geen stagnatie ondervond. Precies 156 dagen na de gunning werd de school officieel geopend).

In november 1914 liet Brants drie of vier lindebomen plaatsen bij de school, waarvan er nu nog een staat. In 1916 begaf de school zich in de schapenhandel. Een eerste project bracht 234,36 gulden op, maar later dat jaar werd vijftig gulden verlies geleden op de handel doordat de schapen, gekocht voor een tientje per stuk, leden aan leverbotziekte en voor negen gulden weer werden verkocht. In 1917 kocht de school 700 zachte turven voor 2,25 cent per stuk, de hoofdonderwijzer kreeg 125 gulden duurtetoeslag, de juf 75. De lessen van de zaterdagmorgen kwamen in dat jaar te vervallen in verband met brandstofschaarste en gingen naar de woensdagmiddag. Pas in 1919 hoefde de onderwijzer te betalen voor het wonen in het Meisterhuus: 200 gulden per jaar. In 1921 werd gezocht naar een bouwterrein voor een woning voor de juf. Dan kwam er ook een derde leerkracht, juf Samplonius uit Ulrum, maar zij bleef maar een jaar. Die woning werd overigens voor 5155,60 gulden gebouwd door J. de Greef uit Lochem.

1913 - Prinses Juliana-School Wildenborch - 1963

In mei 1924 schonk mr. Brants het Lokaal - wat dat Lokaal was wil ik nog uitzoeken, dat komt aan de orde in een latere editie van De Wildenorcher, JP. - met het omliggende terrein 'teneinde de evangelisatie voort te kunnen zetten'. Datzelfde jaar nam hij afscheid van de Wildenborch en niet lang daarna overleed hij. In 1928 verviel de aardappelvakantie, de zomervakantie ging vier in plaats van drie weken duren. In 1928 kreeg de school een radiotoestel van Philips voor de halve prijs, 125 gulden. Een jaar later werd er gesproken over de aanschaf van schoolpantoffels, omdat de kinderen vaak met natte klompen op school kwamen. Dit bleek echter te duur te zijn.

In 1929 kreeg de derde leerkracht, meester Aartsen, een vaste benoeming. Een jaar later werd het derde lokaal gebouwd voor 5690 gulden. De schoolschoonmaker kreeg in 1934, 50 gulden per lokaal per jaar, en eenzelfde bedrag voor het aanmaken van de kachels en het schoonhouden van de gang. Dat jaar wilde meester Dirkze de onderkant van de ramen beplakken omdat de leerlingen kennelijk te veel werden afgeleid door wat er buiten gebeurde. Twee jaar later waren er klachten over de kwaliteit van het drinkwater. Het werd onderzocht. 'Niet smakelijk, maar ook niet schadelijk', luidde het oordeel. In 1937 kwam er toch een nieuwe waterput, alsmede een fietsenstalling.

In 1940 wilde familie Staring een nieuw verenigingsgebouw, in plaats van een uitbreiding van het oude Lokaal, de zondagsschool. Door de Duitse inval echter ging hier niets van door. Tijdens de oorlogsjaren gingen de vergaderingen vooral over de brandstofvoorziening en de foto's van Prins Bernhard die uit de school moesten worden verwijderd.

1930

Hier eindigt de samenvatting van het uittreksel van de notulen, zoals dat in het jubileumboekje uit 1988 is opgenomen. Ik kan me voorstellen dat er naar aanleiding van dit artikel allerlei herinneringen aan de school bij u bovenkomen. Wilt u die vertellen, bel mij dan (0575 556583) of zet ze op papier, dan nemen we ze graag op in de volgende uitgave van De Wildenborcher. Ik zou bijvoorbeeld graag nog van iemand willen horen hoe het zat met het onderwijs hier voor de Julianaschool er kwam, want wat gebeurde er bijvoorbeeld aan de Schoolhuisweg? Een volgende keer hoop ik ook het een en ander te kunnen schrijven over Het Lokaal, waarvan in dit artikel even sprake is. Was dat de voorloper van wat nu de Kapel is? Er zijn ongetwijfeld nog Wildenborchers die daar alles over weten. Ik hoor dat graag.

Jenny Polman.

Wonen op de Wildenborch

Sinds 1972 wonen mijn ouders, de heer en mevrouw Staring-Valken, op de Wildenborch. De 'oude' mijnheer en mevrouw Staring-de Moll van Otterloo waren inmiddels verhuisd naar de Hoppenhof, een ieder welbekend. Van daaruit hielden zij zicht op het kasteel, dat zij vele, vele jaren hadden bewoond en waar met name mijn 'oom Dof' zo duidelijk zijn stempel op had gedrukt. Het bouwhuis is door hem in de huidige vorm verbouwd, aan het kasteel is een zijvleugel aangebouwd en ook in de tuin is 'zijn hand' duidelijk te zien. De oorspronkelijke tuinaanleg is door zijn toedoen hersteld en aangepast en ook de beelden in de tuin zijn door hem uitgezocht en geplaatst.

Een jaar later, in september 1973, ben ik vanuit het huis getrouwd met Evert-Kees van de Plassche. Er zullen er onder u zeker een aantal zijn die zich de koetsen (van Bakker uit Vorden) zullen herinneren, waarmee wij vanuit de kerk in Almen terug zijn gereden naar het huis. Nu, zo vele jaren later, bereiden wij ons er op voor om de bewoning van het huis voor 'onze rekening' te gaan nemen. Mijn ouders, die met heel veel plezier en veel toewijding hun energie en liefde in huis en tuin hebben gestoken, blijven op hun geliefde plek wonen. Oud als zij inmiddels zijn, worden zij van vele kanten daarbij ondersteund: natuurlijk Jurrie en Dinie als 'ouwe getrouwen', maar ook andere lieve dames die de verzorging met elkaar delen.

In de jaren dat het huis 'in handen' is geweest van mijn ouders, is de technische staat ervan geperfectioneerd. De huidige staat van daken, goten, kozijnen, metselswerk is zodanig, dat de Monumentenwacht, die ieder jaar een inspectie uitvoert gevolgd door onderhoudsadvies, maar weinig 'knelpunten' kan vinden. Ook binnen is e.e.a. verfraaid en opgeknapt, met als laatste 'wapenfeit' het laten knopen en leggen van nieuwe Deventer tapijten op de benedenverdieping. Ook in de tuin is mijn vaders invloed duidelijk terug te vinden: bijzondere boomsoorten zijn aangeplant, waarmee een waardevol aspect in de tuin is aangebracht.

Al met al voor ons een schitterend uitgangspunt om 'het stokje over te nemen'. De eerste schreden zijn al gezet: de verbouwing van het bouwhuis, t.b.v. van onze nieuwe tuinman/beheerder Bart van der Schoot. Zoals wij voortborduren op het werk van onze voorgangers, zo doet hij dat ook. Ik noem Gerhard, Joop en Bertus Wiltink en Joop Bosveld, die jarenlang het onderhoud van de tuin voor hun rekening hebben genomen.

En zo komen en gaan bewoners van de Wildenborch, komen en gaan mannen die zorg dragen voor de tuin, komen en gaan Wildenborchers. Maar het kasteel dat zich zo veilig voelt in de buurtschap waarin het staat, trotseert de eeuwen en blijft voor velen een plek om 'even bij stil te staan'.

Jennine van de Plassche-Staring

Prinses Julianaschool en Meisterhuus anno 2003

Wanneer je een verhaal wilt schrijven over het verleden van de school in De Wildenborch, die dit jaar negentig jaar zou hebben bestaan, kun je er niet omheen ook aandacht te besteden aan de huidige situatie. Zowel de school als het Meistershuus hebben nu een 'gewone' woonbestemming. In de school wonen Jenny Nijsink en Theo Gremmer, die in het weekeinde gezelschap krijgen van Theo's zoon Bart (17). In het Meistershuus wonen Simon Pols en Marga de Hesse, maar dat zal niet lang meer het geval zijn. Simon en Marga verhuizen eind januari naar Eefde, waar ze een vrijstaand boerderijtje hebben gekocht waar Marga meer ruimte heeft voor haar hondenschool. Het Meistershuus staat nu dan ook te koop.

Marga en Simon zijn de eerste niet-onderwijzers die in het Meisterhuus wonen, al werkt Simon wel in het onderwijs: hij is docent Engels aan het Isendoorn College in Warnsveld. Zij kochten het in 1991 van Henk Kok, het laatste hoofd van de school in de Wildenborch. Theo Gremmer, werkzaam bij het automatiseringscentrum van de belastingdienst in Apeldoorn, kocht de school in juni 1990 samen met zijn eerste vrouw, vooral omdat het gebouw zo veel mogelijkheden bood voor hun zoon Bart, die lijdt aan de ziekte van Duchenne, een spierziekte die hem in een rolstoel heeft doen belanden en die maakt dat hij lichamelijk steeds verder achteruit gaat. Beide gezinnen hebben minstens een ding gemeen: ze zijn 'verliefd' geworden op de panden en stellen alles in het werk de boel zo authentiek mogelijk te laten of terug te brengen. Marga en Simon bijvoorbeeld haalden meteen het zachtboard van de plafonds, waardoor de kraaldelen weer tevoorschijn kwamen, en de triplex-platen van de deuren, waardoor de prachtige paneeldeuren zichtbaar werden. Ze verwijderden ook de vloerbedekking uit de gang - 'een gigantische klus' - waardoor de originele tegels weer tevoorschijn kwamen.

Theo en Jenny deden hetzelfde met de gang van de school; als je daar nu doorheen loopt hoor je als het ware de klompjes weer over de tegels kletteren. Om beschadigingen in die vloer weer te kunnen herstellen ging Jenny op strooptocht naar soortgelijke tegels. Zwarte exemplaren vond ze uiteindelijk in een kazerne in Brabant, de okergele in een kerk in het Belgische Brasschaat (!).

Simon en Marga lieten het huis aan de buitenzijde ook zandstralen, waardoor de originele rollagen (ingemetselde banden) weer zichtbaar werden en opnieuw konden worden gemarkeerd. Simon kan leuke weetjes vertellen over het Meistershuus, bijvoorbeeld de prijs van de marmeren schouw in een van de voorkamers: die kostte in 1913 niet meer dan 17,50 gulden. 'Bij de oplevering werd 100 gulden achtergehouden gedurende een jaar, omdat eerst zeker moest zijn dat de kelder waterdicht was. Huis en school, inclusief inrichting, werden gerealiseerd voor 10.000 gulden. En in de opdracht stond ook dat er op de bouwplaats niet mocht worden gevloekt of gedronken op straffe van een rijksdaalder, zijnde een weekloon.'

Jenny en Theo hebben de voormalige school helemaal aangepast aan Bart, zodat die er zo goed mogelijk kan worden verzorgd. Grootste verandering is dat de hoogte uit de plafonds werd gehaald. 'Die waren 5,65 meter hoog', zegt Jenny, 'en daar hebben we zo'n drie meter afgehaald. Anders was het hier niet warm te krijgen. En bovendien: waar vind je elkaar in zo'n ruimte.' Het lokaal waar vroeger de hoogste klassen les hadden is nu woonkamer, het andere lokaal is verdeeld in twee slaapkamers. Het 'Derde lokaal' wordt nu vooral gebruikt als opslag- en werkruimte, maar Jenny en Theo hebben er wel grootse plannen mee. Ze willen bijvoorbeeld het hele lokaal onderkelderen en de vloer een meter optrekken. En ze willen een veranda op het oosten, zodat ze vanuit die kamer elke morgen de zon kunnen zien opkomen.

Bij het inrichten van het voormalige schoolgebouw hebben Jenny en Theo het geluk dat Jenny werkzaam is in het onderwijs: zij is intern begeleider op de school Het Hoge in Vorden. Van die school kreeg ze bijvoorbeeld een oud schoolbord op een ezel, en kocht ze allerlei schoolplaten die nu de wanden sieren. Van een collega - Ans Brummelman, zij gaf ook les op de Prinses Julianaschool - kreeg ze een oud aap-noot-miesleesplankje, dat daadwerkelijk op deze school is gebruikt. En hoewel Jenny en Theo er veel aan is gelegen alles zoveel mogelijk herkenbaar te laten, zijn natuurlijk functies van bepaalde ruimtes wel veranderd. Zo is de voormalige personeelskamer nu de keuken, is de oude dokterskamer voorraadkamer geworden en het omkleedkamertje een toilet. En de boogdeur met de tekst 'Laat de Kinderkens tot Mij komen' is dichtgemetseld, want niet praktisch en als voordeur te dicht bij de deur van de burens. Maar het berghok is hetzelfde gebleven, er zitten nog dezelfde schappen in als in de tijd dat de school nog als zodanig dienst deed: schappen die zijn gemaakt van een oude, doormidden gezaagde deur. Vroeger werd alles wat nog bruikbaar was, opnieuw gebruikt. Voor Jenny en Theo is dat niet anders: het fundament van de voormalige zandbak is met een kraan verplaatst en vormt nu de basis voor een klein tuinschuurtje. En Jenny is dolblij dat een van de drie of vier lindes die bij de oprichting van de school zijn geplant er nog staat. 'Die boom hoort bij de school en is in de zomer een heerlijke parasol. De kamers blijven dan heerlijk koel.'

Maar hoe verknocht Jenny en Theo ook zijn aan de voormalige school ('We zijn er elke dag aan het klussen, we doen alles zelf'), ze zouden het gebouw - als het zou kunnen - direct ruilen voor Barts gezondheid. 'Alles is relatief', zegt Jenny dan ook.

Een greep uit het leven van een Wildenborcher.

Vandaag: Jaap van Amstel (76)

Ik werd geboren op het Olde Huus, 23 mei 1927, bij de Zwiepse molen. We verhuisden naar een nieuwe woning in de Boscheurne in Barchem toen ik vier jaar oud was. Ik ging naar de openbare lagere school in Barchem en daarna naar de Ambachtschool in Zutphen. Omdat ik nog te jong was om op de fiets naar school te gaan, ging ik bij familie aan de Emmerikseweg in Zutphen in de kost en liep dan via de houtwal naar school.

Toen in mei 1940 de oorlog uitbrak, stonden we om vier uur 's ochtends ieder met een koffertje kleding op straat. De brug over de IJssel werd opgeblazen en de vijandelijke eenheden verschenen al aan de buitenrand van Zutphen. De verwachte evacuatie werd ingetrokken en de woningen konden worden dichtgemaakt. Veelal werd daarvoor triplex gebruikt, want glas was al gauw niet meer te krijgen. De stad Zutphen stroomde vol met oorlogstuig en de strijd om de stad was in volle gang. M'n ouders waren natuurlijk bezorgd en deden alles om contact te krijgen. Mijn vader kwam op de fiets naar Zutphen en wist een binnendoor-route naar Barchem. Zo gingen we samen op de fiets naar Barchem, soms tussen het paardenvolk door.

De capitulatie kwam en spoedig werd zo goed en zo kwaad als het ging de draad weer opgepakt. De Ambachtschool lag aan de Badhuisstraat, dus aan de IJssel, en had de volle laag gekregen. Leerlingen werden ingezet om mee te werken aan het herstel. Zelf verbleef ik nog een half jaar aan de Emmerikseweg, daarna fietste ik mee met de andere jongens vanuit Barchem. In het begin waren we met z'n drieën, tot we ons bij de Lochemse groep moesten aansluiten. Daarvoor werden we eerst ontgroend: we kregen een pak slaag bij het vroegere café Beefting, met broekriemen en metalen duimstokken. Met een zere kont werden we vervolgens in de groep opgenomen.

Op 18 januari 1942 overleed een jaar jongere zus binnen veertien dagen aan difterie, wat voor het hele gezin een zware slag was. Mijn vader werkte in die tijd bij de PTT en toen mijn schooltijd ten einde liep werd ik als hulpbesteller daar ook aangenomen.

Twee keer per week moest ik met een handkar vol pakketten (roggebrood, havermout, kleding) naar Lochem lopen, een koperen plaat op de borst en een PTT-pet op het hoofd. Ik had een contract van 40 cent per uur. Ik werkte onderwijl ook bij de coöperatie, (kolen lossen, lijnkoeken, etcetera) en bij Scholten in Barchem.

Twee jongens bij ons thuis liepen op een zondagmiddag tijdens een wandeling over de Kaleberg in handen van de Sicherheitsdienst. Het gevolg was huiszoeking en verhoor. Veel Barchemers moesten voor TOD (een dienst van de bezetter) werken en ook ik ontkwam daar niet aan. Maar het eind van de oorlog kwam in zicht. Thuis had ik een schuilkelder gegraven in de tuin naast het huis. Het was zaterdag en toen ik een besteldienst deed in Boscheurne, hoorde ik dat de Tommy's al in Ruurlo waren. Snel fietste ik naar huis en maakte zo het begin van de bevrijding mee. De boerderij van onze burens, Hiddink, werd in brand geschoten, maar wij brachten het er vrij goed af,

met alleen een paar granaten in een weiland naast ons huis. Ik kwam in dienst van de Binnenlandse Strijdkrachten, waaruit ik in juni op verzoek werd ontslagen.

Bij de PTT werd het steeds drukker, zodat ik ook hulpdiensten moest doen in Lochem. Inmiddels werd het militaire apparaat weer opgezet en ik moest mij met drie anderen melden in Deventer. In 1947 moest ik mij melden in Assen en werd gelegerd in Hooghalen. Daar volgde ik mijn training. Toen werd al duidelijk dat we zouden worden uitgezonden naar Nederlands Indië. We kregen wat lessen in volkenkunde en Maleis. In oktober wisten we zeker dat we naar de Oost moesten en op 12 november gingen we aan boord van de MS De Groote Beer, een Liberty schip dat nogal hoog op de golven lag. Het weer was slecht, pas de dertiende bracht een sleepboot ons naar open zee. Het was de eerste keer dat dit schip mannen - in totaal 1700 - naar de Oost bracht. Doodziek werden we van de nog ruwe zee en van alle viezigheid in de ruimen, ontstaan door het ledigen van maag en lichaam. We lagen drie tot vier hoog in kooien in die ruimen. Als landrotten waren we niets gewend en we werden nauwlettend in de gaten gehouden door de militaire politie. Overal waren voorschriften en een extra corvee had je zo aan je broek. Discipline, heette dat.

We passeerden de Straat van Gibraltar en bunkerden in Algiers. Er werd streng op toegezien dat we geen besmettelijke ziekten aan boord kregen. In het Suez-kanaal was het ons verboden ook maar iets te kopen van het vijftigtal handelsbootjes die om de Grote Beer voeren, in verband met het gevaar van cholera- of typhusbesmetting. In Aden bunkerden we water. Op de Middellandse Zee hadden we inmiddels ons grijs ingeleverd voor onze tropenuitrusting, wat ons nu goed van pas kwam want het begon al aardig warm te worden.

Op 4 december kwamen we aan op het eiland Saba, waar we voor het eerst weer vaste grond onder onze voeten kregen. Dat was wel even wennen. In de Straat van Malakka werden we ontvangen door 'Neptunes', en gedoopt met een smurrie van snert en olie. Je was dan nog wel even bezig je schoon te boenen, wat natuurlijk ook de bedoeling was van de mensen die dat hadden voorbereid. Ook waren er bokswedstrijden.

Op 9 december 1947 arriveerden we op Borneo. We werden ingescheept op het landingsvaartuig LST3 en voeren naar Bandjermasin. Via een rivier ging het verder landinwaarts en bij een houtindustrie stapten we over op drietonners die werden bestuurd door KNIL-militairen. Zij brachten ons naar het vliegveld Oelin, een klein veld in de rimboe waar een kampement was gebouwd. Wij moesten dat kamp en de omgeving bewaken.

Bij het kamp stonden, op rij, houten cellen waarin Japanse krijgsgevangenen zaten, het meest officieren, in afwachting van hun proces. Zij gingen op afroep naar Batavia. Zij moesten zorgen dat mandy drums gevuld waren met water en hielden het terrein in en om het kamp schoon. De gebouwen bestonden uit van bamboe gemaakte wanden en wij sliepen op onze veldbedden.

De Kerst ging sober voorbij, er was een extra mok rum en een paar flessen bier.

De eerste maanden gingen voorbij met patrouilles. Op 28 februari 1948 werd ik met twee andere militairen overgeplaatst naar Batavia. We gingen met een boot van de Koninklijke Pakketdienst Maatschappij en kregen een opleiding bij de veldpostdienst. Ik werd gestuurd naar Semarang, midden-Java. De reis ging per trein, wat twee dagen duurde, met een overnachting in Cherybon.

In Semarang werd een deel van het postkantoor gebruikt door militairen, de ploeg bestond uit een man of tien. De post werd gehaald vanaf het vliegveld, het spoor of de haven (zeepost, meestal pakketten en kranten). Een normale werkdag duurde van acht tot twee uur. We reden dan ook langs de hospitalen in Semarang om er de laatste nog binnengekomen brieven aan patiënten te geven, soms persoonlijk. Ons onderkomen was een gebouw van de Tabaks Delie Maatschappij, waar we in een groot vertrek sliepen. 's Middags, wanneer de warmte wat afnam, gingen we baden boven de rivier, we spoelden ons af met een conservenblikje (mandieën). 's Avonds zochten we ons vertier in de stad, in clubs, kantines, militaire tehuizen. Om twaalf uur moest iedereen weer binnen zijn. De regels waren streng, maar werden soepel gehanteerd bij normaal gedrag.

Na een paar maanden verhuisden we naar een villawijk, Kanarielaan, iets hogerop in Semarang. Na een poosje moesten we ook daar weg, we verhuisden naar het kampement Djatinkallee. In dat doorgangskamp hadden we met onze groep een paar huisjes. We konden toen weer slapen in bedden, onder echte lakens. Ik liep daar een oorontsteking op en dysenterie. Na drie weken kon ik weer met de rest meedoen. Het kantoor verschilde niet veel van dat van de PTT in Holland, dus dat was me niet vreemd.

Toen het rond Semarang onrustig werd moesten we patrouilles lopen. In het militaire tehuis kwam ik in aanraking met andere militairen van de lucht-verplegingscompagnie. Daar verrichtten we hand- en spandiensten en ik kreeg een chauffeursopleiding bij de SOBM-school. Drie weken duurde die, met dagelijks theorie en praktijk. Toen ik een rijbewijs had werd ik reserve-chauffeur en moest de baas rijden indien nodig. Bij de tweede politionele actie moesten we met groot vertoon oprukken, richting Djokja. In Magelang konden we een veldpostdienst oprichten waar twee van onze jongens bleven om vandaar de facteurs (postbodes) van de onderdelen van post te voorzien.

We keerden terug naar Semarang en moesten kaartsystemen bijhouden om te volgen waar de verschillende legeronderdelen terecht kwamen. In deze periode kwam er veel post vanuit Nederland en werkten we ook 's nachts. Toen alles weer rustiger werd kreeg ik ook een week ontspanningsverlof, zoals dat heette. Ik ging met de trein naar Bandoeng. In 'De rustende Strijder' was het heerlijk koel en sliepen we onder dekens. Terug in Semarang leerde ik via het militair tehuis wat burgers kennen en bij een van hen ging ik zondags wel eens eten. Het eten in de kazerne was niet altijd even goed, gedroogde aardappels in schijfjes gesneden, kleur grijs en blauw) Maar als er nasi was

aten we wel altijd in het kamp. We verlangden wel naar ons kikkerlandje wat het eten betrof.

Af en toe zagen we, in het kaartstelsel, dat onderdelen repatrieerden. De jongens kochten van hun spaarcenten cadeaus en koffie, thee en cacao en houtsnijwerk. Een slapie van ons, timmerman, was de hele dag bezig kisten te maken voor thuis.

In het voorjaar 1950 kreeg ik een dienstorder me te melden aan de Berenlaan in Batavia. We gingen daar met een boot naar toe en gingen aan boord van de Skaugum, een Noorse boot en een beter schip dan De Grote Beer. In Amsterdam kregen we eerst een medische controle en konden toen in bussen naar huis terug. We mochten niet worden afgehaald door familie! Die terugkeer staat me nog helder voor de geest. Maar we waren nog steeds militair. Er volgden herhalingsoefeningen in Oirschot, waar ik veel jongens uit Hooghalen weer zag en waar we met z'n allen massaal het appèl negeerden. De tweede en laatste herhalingsoefening was in Ermelo, waar weer werd getracht ons discipline bij te brengen, wat vermoedelijk ook weer geen succes was. Weer aan het werk kreeg ik van de gemeente bericht dat we ons konden melden voor de BB, maar daarvoor heb ik vrijstelling gevraagd en gekregen. Inmiddels was ik weer aan het werk, dagloner bij het bedrijf Dengerink. Na een jaar kon ik aan het werk bij de PTT in Arnhem en viel ook in op het station, op de expeditie. Dit was de periode voor mijn Wildenborchse tijd.

Jaap van Amstel.

Naschrift: Jaap van Amstel kwam in augustus 1956 naar de Wildenborch. Hij trouwde toen met Gerrie Nijhof en ging wonen aan wat nu de Wildenborchseweg 32 is. Jaap nam ontslag bij de PTT en werd boer.